

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 ДИЈ. МЕСЕЧНО

ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0.10 ДИЈ.

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 ДИЈ. МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ћири.

Број 103

СУБОТА 23 МАРТА 1891

Година I

80 САСТАНАК

28 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Љуб. Јоцимовић.

(НАСТАВАК)

(Намена у закону о монополу соли)

Милан Ђурић — Нисам мислио да узимам реч о овоме предлогу, но како сам видео из говора поједине господе посланика, изгледа ми да они воде рачуна о једној ствари и о једном крају, а о другом не, па се том приликом баца и прекор на њих. Ја мислим, господо, да Народна Скупштина није позвата само да задовољи интересе појединаца, већ да је позвата да се озбиљно стара и да помогне свима крајевима наше земље. Она дакле има да се брине о интересима свију крајева. Према томе што буде добро за један крај и у колико му се може помоћи, то ће се учинити а тако исто учиниће се и другом коме крају и подмирити његове некакве потребе. Истина ја сам од ојо мишљење као члан финансијског одбора, али како сам увидео готово и разлоге одборске већине, ја мислим да је право да Народна Скупштина томе крају помогне и да поднесе ове мале жртве, а претпостављам да ће то Скупштина и учинити, обзирући се на говор предговорника да је овај округ највећи и најнасељенији, а и да се половина његовог становништва бави сточарством, а ви знате да се тамо повисе со троши због стоке, но још што је најглавније тај округ није на сувој граници, као што је ужички округ, но лежи поред воде Дунава. Ја мислим дакле да не би било мудро и оправдано, да они узимају и плаћају со у другим местима, кад ту могу да купују у своме округу где им со и долази. Са тих разлога ја мислим да треба усвојити овај предлог да солско стовариште буде у Вел Градишту и Пожаревцу, јер ви знате како вели народна пословица „једна мука наука, а одука двије муке“. Ви се сећате, господо, да и кад је монопол соли био у странацким рукама, да је солско стовариште било и на тим местима а знаћете да су они математички прорачунавали имају ли отуда користи или не. Ја дакле, мислим, да је молба тога народа оправдана и да потпуно заслужује призрење Народне Скупштине. А што ће општава пожаревачка потрошити то ће државној каси донети користи 5—6000 дин. То су, господо, све њени грађани и ми не треба да их гошимо да иду на друга места и купују со, а кад троше више од 1,000,000 кгр. соли; онда ко ту штети? Штегују наши грађани а посредно и држава, јер се тиме њеном бла-

гостању штети. Из тих разлога ја се ништа не устручавам као народни посланик и ако живим у округу ужичком, који такође очекује подмирење многих потреба, ја ћу ипак бити вољан да оправдам веру мојих бирача, да се где год има могућности задовоље праведни интереси појединих крајева наше отаџбине, као што верујем да ћемо учинити све што иде на економно и политичко развиће свију наших крајева наше отаџбине. Ја знам ваше расположење да, кад би била овде реч да се у Златибору отвори сточарска школа, да би ви сви пристали на то, па и ја као народни посланик хоћу народу овога краја да учиним олакшицу и гласаћу за солско стовариште. Сад имам још ово да кажем. Овде треба да се дода један предлог, да се солско стовариште отвори и у Крагујевцу и ја мислим да ће господа посланици бити вољни да приме и овај мој предлог, јер је то интерес целога западног краја Србије.

Раша Нинић — Господо, ја нисам противан овом предлогу, да се подигне солара у пожаревачком округу, али мишљења сам да треба да буде на једном месту. Мишљење одборске већине и Држ. Савета оправдано је. Ако би ми установили у овом округу две соларе, онда би се јавили захтеви, да се и у осталим окрузима установе по две соларе. Ако хоћете да узимате у обзир даљину, онда помислите само колико има од Радујевца до Књажевца, до Ужнца! Сем тога ако би установили више солара, онда би требало више и чиновника; с тога ја ћу гласати да буде солара у Градишту а не у Пожаревцу.

Тома Јовановић — Предлогу Ристе Поповића и ако је усвојен и од Савета и од одборске већине нема места, јер Пожаревац је од Градишта удаљен 5 сати; ја сам ишао пешке до тамо (чује се: има 6—8 сати). Ако се усвоји ово, да буде солара и у Пожаревцу, онда ја тражим да се преметни једна солара и у Врању, јер треба да знате да је Врања у средини Србије. (Одобравање). Ако је далеко Ниш за Врању, онда није далеко Градиште за Пожаревац. Дакле, ако хоћемо у свакој вароши да установимо солару и магацине, онда ја тражим и за Врању и ја ћу поднети предлог да Скупштина одобри, да се може и тамо подићи магацин, јер то је средина Србије или боље рећи средина у простору у коме живи српски народ.

Милија Миловановић — Господо, и ја сам као члан финансијског одбора потписао мишљење, да треба да се одобри солски магацин не само и у Градишту већ и у Пожаревцу. Кад сам то учинио, рачунам да сам учинио једно дело правде за све оне људе, који би дангубили идући далеко да подмире своје потребе. Ја сам и раније овде доказивао, како је тешко и незгодно кад законодавство једним законом спречава човека, да може што пре, што боље и јефтиније да намири своје потребе и намирнице домаће. Наравно пријатељи,

који су онда били противни таквом мом мишљењу, они су после неколико дана дошли и сами на то мишљење и увидели су, да је лакше поднети неку малу државну жртву у корист великог прихода или интереса народног, који би био окрњен тиме, што би један део, један округ морао да своје намирнице тражи у друга даља места, што ће га скупле коштати. Тај је случај био и овде, те је пожаревачки посланик поднео овај предлог. Његов предлог треба тим пре примити, што со, која се набавља из Влашке, мора пролазити поред Градишта и Пожареваца и ићи у Смедерево, па после поново да се враћа натраг у Пожаревац и Градиште, дакле да издржи само дупли путни трошак. То је већа штета за државу и народ, но што је штета у томе, што ће се поставити неколико чиновника.

Гласајући за одборско мишљење, да се отвори солара у Градишту у исто време гласам, да се солара отвори и у Пожаревцу, кад варош пристаје, да прими све трошкове, који се учине одвлачењем соли од Дубравице до Пожареваца. Дакле треба примити оба предлога, треба примити, да се отвори солара и у Пожаревцу и у Градишту. Међутим нужно би било да се даду солски магацини и свима местима осталим, која пристану да снесу терет око подвоза, јер ће се тиме олакшати народу, да набавља оно, што му је најпотребније, а то је — со. Гласам да се прими овај предлог у начелу.

Живан Живановић — Господо, кад замислите северну границу Србије, а то је од утока Дрине па до Влашке, а Мораву замислите на средини, онда од Мораве до Дрине имате магацине: у Смедереву, Београду, Забрежју и Шапцу, а са оне стране имате солару само у Радујевцу, дуж целе граничне стране источно од Мораве. Ја држим, да ће сама та географска прилика одредити Скупштину да усвоји овај предлог, да буде још један магацин на утоку Мораве с оне стране. То још више може имати оправдања, кад знамо да је тешко преносити со из Смедерева за један многољудни округ, као што је пожаревачки нарочито зими, кад се заледе реке. Што се тиче онога, где ће бити магацин у Пожаревцу или у Градишту, то је ствар посебне дебате; а ја држим у колико може се говорити за Градиште, што је на обали Дунава, толико се може говорити и за Пожаревац, што је многољуднији и има за собом велика села. Ја сам мишљења, да се овај предлог у начелу усвоји.

Панта Срећковић — Ништа друго немам да кажем, него оно, што је напоменуо г. предговорник о географском положају. Како је он поменуо тај географски положај, ја имам да додам још ово, да од Мораве до Кусјака има једна велика планина. Та је планина таква, да тешко човек зими може да прође. С оне стране те планине има магацин, а с ове нема. С тога је потребно да буде још један магацин с ове стране; ако је могуће боље је два дати, ако није, онда се мора дати бар један. Овај предлог у основу треба усвојити, као што треба усвојити и онај предлог, да треба да буде и у Крагујевцу стовариште соли, а што се тиче предлога г. Максимовог да буду солска стоваришта у свима окрузима, ја мислим да нема оправдања и да није могуће да се изврши без штете.

Ст. Рибарац — Господо, ја сам и ланске године — само без успеха — тражио да у Пожаревцу буде солско стовариште; а ове године према расположењу, које је Скупштина очитовала до сад, ја мислим да ће предлог Ристе Поповића наћи одзива код Скупштине, јер је оправдан и праведан. Разлика је сад у томе, оће ли стовариште бити у Градишту или Пожаревцу или и у Градишту и у Пожаревцу. Господо, која се онду томе да буде стовариште и у Пожаревцу, мислим да се онду с тога, што нису брижљиво оценили мишљење одборске мањине.

Кад би Пожаревац тражио да трошкови око тога падну на терет држави, онда ја не бих бранио тај предлог; али одвојено мишљење гласи да трошкови тога стоваришта падну на продајну цену тога стоваришта, кад дакле држава нема никакве штете, онда ја мислим да ће Скупштина примити овај предлог, којим се помаже народу, а државна се каса ништа не штети.

Казато је овде да од Пожареваца до Градишта нема више од 5 сати, па због тога не треба ни установљавати солару у

Пожаревцу. — Али господо, кад би био сам Пожаревац у питању, онда ја не би имао куражи да браним то стовариште, но овде су у питању села из млавског и моравског среза, који је најнасељенији у пожаревачком округу и онда ви треба да мерите одстојање тих села од Градишта, а не одстојање од Пожареваца до Градишта. У том случају би нашли да има 10—12 сати даљине, а не 5.

Пошто се дакле држава неће оштетити, ако стовариште буде у Пожаревцу, ја мислим да примимо мишљење одборске мањине, дакле да буде стовариште и у Градишту и у Пожаревцу.

Анта Радосављевић — Неки су били противни овоме предлогу с тога што веле, да ће чиновништво тога стоваришта да падне на терет државе. Г. Рибарац лепо је објаснио ту ствар, јер у одвојеном мњењу стоји, да чиновништво падне на терет продајне цене тога стоваришта. С тога овде не треба да се мислимо много, него треба да примимо овај предлог, јер за државу нема никаквих терета.

Риста Поповић — Прешле године, кад је решаван предлог о монополу соли, ја сам и онда грађио да се установи магацин солски у В. Градишту и Пожаревцу, али нисам успео. Међутим, од кад постоји монопол соли још за време, док је био у страним рукама у Градишту и Пожаревцу, постојала су солска стоваришта: а то с тога што је сама природа то захтевала, јер се одакле најлакше могла да набавља со за тамошње крајеве. Лено је казао г. Живан Живановић, да од Радујевца до Смедерева нема ни једног магацина, а од Смедерева до Дрине има их 4—5. Одкуда ће поретки срез да набавља со; он нема никаквог пута од Радујевца до Д. Милановца, јер је осечен сам за себе. А кад настане зима и стане Дунав, онда је и за Градиште велика тешкоћа за набавку соли и со се продаје пошто ко хоће. Дакле сама та потреба изазвала ме је да поднесем овај предлог. Међутим и ипаче било би неоправдано да пуни шлепови соли пролазе поред тих места и долазе у Београд, па онда да се враћају натраг и да се прави један пулим трошак. Што се тиче чиновника ви знате, да за пензионаре постоји буџет од два милиона динара и ја мислим, да би се неки од тих људи могли употребити корисно за те послове у солским магацинима. С тога држим, да је неоправдан захтев г. Максима Сретеновића и мислим, да Скупштина неће поћи за тим.

Погпредседник — Објављујем да је свршен претрес у начелу. Стављам на гласање: Ко је за то, да се овај предлог прими у начелу нек седи, ко је против нек устаје? (Сви седе). — Објављујем, да је овај предлог примљен у начелу.

Као што знате одбор се поделио у овом питању: већина је за то, да солски магацин буде само у Градишту, а мањина је за то, да буде и у Градишту и у Пожаревцу. Најпре ће се говорити о предлогу одборске већине, па ако пропадне, онда ће се говорити о предлогу одборске мањине.

Панта Срећковић — Мишљење одборске мањине гласи: но у Пожаревцу отвориће се солско стовариште тако, да трошкови преноса од Дубравице и плата чиновника, падне на терет продајне цене тога стоваришта.

Риста Поповић — Дакле државу неће коштати ништа. Што г. Панта каже, да магацин у Пожаревцу неће ништа државу коштати имам да кажем, да неће државу ништа коштати већ ако буде каквих терета за државну касу, око преноса то ће пасти на продајну цену. Дакле и на једном и на другом месту неће државу ништа коштати.

Алимпије Васиљевић — Ми чисто из хатара што је неки човек покренуо неку ствар решавамо овако или онако. Ја не желим да се води таква локална политика у Скупштини, која нас је у стара времена упропастила; одајемо се локалној политици па упропашћујемо општу народну политику. Ја пристајем, да у Пожаревачком округу буде један магацин, али нема никаквог смисла да буду два у једном округу и мислим, да је умесно мњење одборске већине. Овде Скупштина треба да стоји на висини општих народних интереса; а да не ради оно што је у интересу само једног округа.

Стојан Рибарац — Господо, ја се у свом тренутку налазим под врло незгодним утисцима у сред говора једног

човека, који је за неко време имао учешћа у управи ове земље и који и сад заузима врло угледно место у нашем друштву, а који је нашао за нужно да каже, да ће Скупштина да ради из хатара и да заступа локалну политику и да није кадра, да се уздигне на висину народних интереса. Ја то одбијам лично од себе, а мислим, господо, да имам места да то одбијем и од свију вас. (Чује се: с пуним правом!) Ја сам мало пре казао, да мене не руководи одбрана Пожареваца, него одбрана интереса народа у срезу млавском и моравском, нарочито с тога, што интерес тога народа не долази у сукоб са интересима државним, и према томе Скупштина се не само не би огренила о своја родољубива осећања, него би још извршила своју родољубиву дужност, ако прими мњење одборске мањине.

Мислио сам да већу више имати потребе да говорим, али изазван говором г. А. Васиљевића сматрам за дужност, да наведем још неке разлоге.

Ја сам зимус у половини Новембра одсуствовао и тада сам у Пожаревацу нашао на узбуђеност да тамошњи трговци нису могли наћи ни једног рабадију да им пренесе со из Смедерева у Пожаревац. На путу између Пожареваца и Смедерева био је такав кијамет, да ни један сељак није смео да прими обвезу за пренос соли, макар да су плаћали од кола по 5—6 и 10 динара; а тиме наравно штетовали су и наши трговци и народ, који највише у томе има интереса.

Овај разлог, сматрао сам за дужност да поменем Скупштини тога ради да докажем, да Скупштина неће учинити никакав грех, него да ће да се уздигне на висину општих интереса, ако прими предлог о борске мањине.

Марко Петровић — Кад се први пут решавало ово питање у финансијском одбору, господо, која сада имају одвојено мњење, нису била поставила ове услове и зато њихово мишљење није било примљено. Но кад су ставила и ове услове ја сам се био придружио њиховом мишљењу и моје име у извештају погрешно је стављено међу имена садашњих чланова одборске већине. Најјачи разлог, који ме је руководио, да примим њихово мишљење, био је овај, од како је монопол соли прешао у државне руке, а особито кад се је опазила оскудица магацина низ Дунав, мађарска режија отворила је неколико магацина низ Дунав и продавала је со 40% испод вредности. Мени се чини, да је ово усињено с тога, да би се због оскудице магацина, со шверцовала из Мађарске. И баш из политичко економних интереса, које је нагласио г. Ал. Васиљевић, и на које ја имам друкчије гледиште на то питање у овом случају, мислим да овај предлог треба усвојити. Мислим да треба усвојити мњење одборске мањине, која сада има да постане одборска већина.

Раша Нинић — Ја ћу да одговорим у 2 — 3 речи г. Панту Срећковићу, који је казао, да ће општина да плаћа превозне трошкове. Неће општина да плаћа те трошкове него потрошачи. Праведно је да у окр. пожаревачком буде 1 магацин а не 2.

Риста Поповић — Ја бих молио г. известиоца, да прочита свој извештај, и ако је у том извештају обухваћен и магацин у В. Градишту, дакле, ако је обухваћено мишљење одборске већине, ја онда пристајем и придружујем се мишљењу мањине, које ће постати мишљење већине.

Известилац прочита:

Риста Поповић — Дакле ово сад постаје мишљење одборске већине.

Стојан Рибарац — Ја сам хтео да кажем само то, да, услед изјаве г. Марка Петровића, г. Милана Ђурића и г. Ристе Поповића, мишљење одборске мањине сад постаје мишљење одборске већине, а мишљење одборске мањине, постаје мишљење одборске мањине, и да сад прво треба гласати о мишљењу мањине, јер је оно мишљење већине.

Потпредседник — Са свим би било правилно гледиште, кад извесни одборници мењају своје гледиште пред Скупштином, тим гледиштем стварају од мањине већину. Сваки посланик има право, да измени своје мишљење. У овом случају

кад се г. Марко Петровић, г. Риста Поповић придружују одборској мањини, они су онда направили одборску већину од мањине, и њихово мишљење треба прво да дође на претрес. У овом случају, извештај одборске мањине постаје извештај одборске већине, и онда ћемо прво о њему да гласамо. Дакле сад мишљење одборске већине гласи овако:

„Да после реченице у предлогу: „В. Градишту и Пожаревацу“ дође у продужењу став, који би гласио: *но у Пожаревацу отвориће се солско стовариште тако, да трошкови: пренос од Дубравнице и плата чиновника падне на терет продајне цене тога стоваришта.*“

Стављам на гласање: Ко је за то, да се усвоји мишљење одборске већине, нека седи, ко је против, нека устане? (Већина седи). — Објављујем, да је Скупштина усвојила мишљење одборске већине.

С овим је свршено прво читање предлога о измени закона о монополу соли.

Изволте чути други један предлог — такође о измени закона о монополу соли.

Известилац Јован С. Јовановић чита:

ПРЕДЛОГ НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

о допуни

у закону о монополу соли

По члану 2 закона о монополу соли „управа монопола дувана управља и монополом соли по овом закону“.

У вароши Крагујевцу одавно постоји стовариште управе монопола дувана, како за крагујевачки округ, тако и за руднички и ужички, који се из овог стоваришта снабдевају дуваном. Дакле оба ова округа упућена су да долазе у Крагујевац за куповину дувана.

Магацинар стоваришта дувана и остали органи, радећи овај јединствени посао давања дувана великопродавцима нису преинтересени послом, и могли би потпуно отпављати и продају соли како купцима из окр. крагујевачког, тако и из округа ужичког и рудничког, а да се персонал не мора увећавати.

Поред користи, коју би потрошачи из ових округа имали од стоваришта соли у Крагујевцу, што би брже и лакше долазили до набавке овога, за сваку кућу потребног артикла, била би корист и по саму државну касу, јер би се сва потребна количина соли за ова 3 округа железницом државном допсила у Крагујевац, док међутим сада већина великопродаваца соли ову преноси колима до Крагујевца и најзад, што се за све гарнизоне војене у ова три округа доноси со у Крагујевац и одавде разашле у остала три округа.

Услед овога, част нам је поднети Народној Скупштини предлог: да се у члану 7. закона о монополу соли после речи и Нишу дода „и Крагујевцу“.

У члану 8. истог закона у последњем одељку после речи „до Ниша“ да се дода „и Крагујевца“.

12 Децембра 1890 год.

Београд

Предлагачи,

народни посланици:

Симо Костић, П. Ј. Вуковић, Љ. Ђирић, Рад. Митровић, К. Борисављевић, Ђурђе П. Ђоровић, Др. Д. Станојевић, Савко Ђусић, Милош Марковић, Младен Марковић

Државни Савет

№ 195

26 Јануара 1891 год.

Београд

Мишљење Државног Савета

Господине Министре,

Државни Савет проучио је предлог г. Симе Костића и другова, народних посланика, о допуни закона о монополу

соли, који сте му тога ради изволели послати, писмом Вашим од 22 Јануара 1891 год. АБр. 175.

Мени је част саопштити Вам мишљење Државног Савета да би овај предлог требало узаконити, но по мишљењу Савета с тим додатком: да се у члану 8. последњем одељку, првом реду, после речи „нишком“, дода и реч „Крагујевачком“.

Државни Савет налази, да треба озаконити поменути предлог с тога, што је Ниш, као удесна тачка у јужној Србији, добио стовариште соли, па са тога и Крагујевац, као најудеснија тачка за већи део западне Србије, треба да има стовариште соли, јер овај део поглавито троши со у своме сточарству, које је његова најглавнија привредна радња.

Саопштавајући Вам горње, уз повратак под % предлога, мени је част, господине Министре, и овом приликом уверити Вас о мом одличном поштовању.

ПРЕДСЕДНИК ДРЖАВНОГ САВЕТА
Др. Докић с. р.

Народној Скупштини

Част ми је вратити јој предлог посланика Симе Костића и другова о изменама у закону о монополу соли, заједно са мишљењем Државног Савета, на даљи рад.

31 Јануара 1891 г.
Београд

МИНИСТАР ФИНАНСИЈЕ
Др. М. В. Вујић

Народној Скупштини

Одбор финансијски проучио је предлог г. Симе Костића посланика, и другова о отварању солског стоваришта у Крагујевцу, па је нашао, да је предлог уместан и користан, нарочито још из разлога, што је Крагујевац најудеснија тачка за већи део западне Србије — као за округ руднички и ужички, чије би се становништво на много лакши начин могло снабдевати тим тако важним артиклом — сољу.

С тога одбор моли Народној Скупштини, да и она изволи усвојити овај предлог.

20 Фебруара 1891 год.
Београд

ПРЕДСЕДНИК
ФИНАНСИЈСКОГ ОДБОРА
Ран. В. Тајсић

ИЗВЕСТИЛАЦ
Мил. Марковић

ЧЛАНОВИ:

Милаш Ђ. Бурић, Јов. С. Јовановић, Д. Ђирковић,
М. Миловановић, П. Срећковић, Р. С. Поповић

Вића Радовановић — Ја бих молио г. известиоца, да ми објасни измену овога чл. 8. и кад ми буде ово објаснио, онда ћемо, разуме се, примити овај предлог, јер немам ништа против тога.

Известилац — Прво би имали трошкове од Београда до Ниша, и Ниш би сносио те трошкове. Тако исто, то би се односило на магацин у Крагујевцу.

Министар финансије М. Вујић — Господо, ја отишао нисам овде, али кажем, да остављам то Народној Скупштини, да реши: колико ће бити солских магацина. Ако Скупштина дође до тога уверења, да свако место у Србији има солских магацина, ја нећу бити противан томе, само треба водити рачуна о издацима, јер није само реч о трошковима за пренос, него треба имати и персонала за то. Ја нисам у одбору ни саслушан о томе, и с тога питам г. известиоца: да ли ће трошкови на чиновнике да падну на терет државе или на терет стоваришта?

Радисав Митровић — На ову примедбу г. министра финансија имам да одговорим ово. У Крагујевцу има мага-

цин монопола дувана. Чиновници овог магацина могу у исто време вршити дужност око продаје монопола соли, као што их врше и на другим местима, јер су монополи дувана и соли састављени уједно и под једном управом. Не би било право, да падне на терет општине Крагујевачке или продајне цене соли трошак око магацина. Кад смо у Нишу отворили магацин, тад је одређено да само пренос падне на продајну цену соли. Што смо на то пристали за пожаревачки магацин да свосе издатке за магацин и особље то је с тога, што су за пожаревачки окр. тражени 2 магацина. Према томе држим да треба отворити у Крагујевцу магацин онако, као што је то и у другим местима сем Пожаревца отворен.

Известилац — Да се вратим прво на оно, што је тражио Вића. У предлогу се тражи, да у чл. 7 закона после речи „Ниш“ дође и „Крагујевац“. После тога се тражи допуна у члану 8 (исти закон) у последњем ставу, и она би гласила: у нишком стоваришту продаваће се све врсте соли, у толико скуње, у колико кошта пренос од Београда до Ниша. То се исто тражи и за Крагујевац. Г. министар заступа није био у одбору да да своју реч о овоме. Трошкова око чиновника нема, јер предлагачи замисљају да чиновници монопола дувана врше ту дужност. Дакле нема ништа да падне на терет државни.

Министар финансије М. Вујић — Ја нисам противан томе, да се подигне у Крагујевцу солски магацин, само трошак око подизања магацина и трошак на персонал молим да се састави, па да се мете то у буџет монопола соли и дувана, јер ја немам откуд да то учиним. Но пошто у одбору нисам саслушан о томе, нека се то врати у одбор.

Потпредседник — Пошто г. министар тражи да се овај предлог врати одбору, то ће се тако и учинити, те да се поново проучи у договору са г. министром.

На реду је први претрес закона о фонду свештеничком. Молим г. известиоца да заузме своје место.

Известилац Алекса Ратарац чита предлог закона о фонду за издржавање удовица и сирочади, свештеника и ђакана; мишљење Државног Савета (стр. 523). За тим извештај одборски (ст. 845).

Потпредседник — Пошто се проредио број посланика то дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора па ћемо продужити рад.

После одмора

Потпредседник — Продужава се седница. На дневном је реду претрес закона о свештеничком фонду у начелу. Тражи ли ко реч да говори?

Министар просвете и цркв. послова А. Николић — Господо, на првом месту сматрам да треба да вам саопштим да се пројект овај подноси по наређењу самога закона. Ви ћете се сетити да је прошле године донесен закон о црквеним властима. У томе закону има нарочити параграф, који наређује: да се на првој Скупштини која дође има поднети закон о уређењу фонда за свештенике, удовице и децу. Али, господо, само то што закон наређује није једини разлог да се поднесе овакав пројект, него је оно што наређује закон у исто време и врло потребно да се учини.

Ви знате колико је потребно — баш кад се гледа само са гледишта личнога, са гледишта добротe и признања — обезбедити што безбеднији живот свештеницима и њиховом потомству.

Али да ово учинимо ми имамо и једну побуду, која се истиче из саме добротe.

Ви ћете се сложити увек с тим, да треба од свештеника тражити што више предавности духовноме позиву, којег су се примили, што више рада за оне високе друштвене интересе, којима треба да служе, а то опет само собом доноси, да је свештеницима најмање могуће одазвати се бризи личнога живота, тековини, штедњи, или трговању, за осигурање своје деце на онај начин, на који се обични људи гледају да осигурају. Значи, да не само што је потребно, него

је и корисно; значи да има великих државних интереса зарад којих ми имамо рачуна да осигурамо свештенике тако, да им смело можемо рећи: господо, ми смо једно учинили и једну вам бригу скинули, коју сте ви до сад водили, а сад хоћемо: и захтевамо од вас, да стојите на оном угледу на коме треба да стојите; хоћемо да вам дела буду светља, хоћемо да код вас видимо напредак и покретање свега онога што је више и племенитије; нећемо да видимо да ви преносите питабулацију код суда и да се парничите и т. д., јер ево данас ми смо учинили нешто, да ваша деца и ваше потомство буде обезбеђено. Истина ово је само један корак, и ја сматрам да треба и други корак учинити а то је да на другој Скупштини изнесемо и питање о обезбеђењу свештеничког стања. Овим пак што се сад чини ми ћемо уклонити једну тешку бригу са свештеника, али овим нећемо учинити ништа за поправку свештеничкога стања, стање господо, остаје као што је и било, а услед тога стоји још једнако и потреба, да се закон о свештеничком стању понова узме у оцену.

Међутим и овим законом, који је сада пред Скупштином ми ћемо учинити прилично добро свештеницима. Мирније ће они заиста помислити на будућност, кад буду уверени да ако ништа друго, да ће бар од тешких невоља животних њихове удовице и деца бити поштеђени. То је право у интересу општега милосрђа а и државни је то интерес, да се људима, који имају да раде, да дејствују на нашу душу да с њихове душе скине терет, који их притискује, па да не могу после рећи: немојте много ни тражити од нас, јер нисте ништа ни учинили за нас; оставили сте нас да грцамо у невољи животној, па немојте ни очекивати жртве, јер нам је потребно да гледамо себе и своју чељад. То је дакле оно, што треба овим законом да се уреди а надам се да ће и Скупштина то прихватити.

Ја ћу даље поменути и то, да Скупштина може прихватити и решити овај пројект и због тога, што у ствари свештеници осигуравају сами себе. Држава има у овом случају само да им да уредбу о њиховом међусобном осигурању, и да ту уредбу својом снагом заштићује и помаже да се она врши. Пројект је на таквом рачуну основан, да је то једно друштво где један члан осигурава другог члана. И то је дакле један од разлога, да би Скупштина могла усвојити пројект, јер у самој ствари свештеници се сами осигуравају.

Морам да споменем и то да у овоме питању између мене, одбора и Државног Савета нема никакве разлике. Ми ћемо највише само на једно питање где има разлике, али и у том једном случају ја сам готов одазвати се жељи свештеника и усвојити разлоге, које су им они износили, и које ће по свој прилици и сад у Скупштини изнети. Као што рекох битне разлике између нас нема и сви смо јасно увидели потребу оваквога звона и уредбе, која неће пасти ни мало на терет државне касе.

С тога вас ја и могу замолити да овај пројект примите у начелу па да пређемо на појединости.

Потпредседник — Претрес је у начелу свршен. Стављам на гласање: Ко је за то, да се поднесени пројект закона прими, нека изволи седети, а ко је против нека устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина једногласно усвојила пројект закона у начелу.

Приступимо претресу појединих чланова. Изволте чути г. известноца.

Ивестилац А. Ратарад прочита заглавље закона по пројекту министровом а за тим по предлогу одбора.

За тим прочита чл. 1 по предлогу одборском (стр. 523 пројекта и 845 извештаја одборског).

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 1 (Прима).

Ивестилац чита чл. 2 по мишљењу одбора.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 2 (Прима).

Ивестилац чита чл. 3 по предлогу министровом.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 3 (Прима).

Ивестилац чита чл. 4 по мишљењу одборском.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 4 (Прима).

Ивестилац чита чл. 5 по мишљењу одборском.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 5 (Прима).

Ивестилац — Чл. 6 по мишљењу Државног Савета отпада.

Чл. 6 и 7 и по мишљењу одбора спајају се уједно и као чл. 6 гласиће овако:

Члан 6.

„Поред половине, која се назначена за ову цел налази на руковању код Управе Фондава, приходи овога Фонда јесу:

а). Основни улог свих свештеника и ђакона, како оних, које овај закон затече у чину, тако и оних, који буду рукоположени после ступања у живот овога закона (чл. 18 овога закона);

б). Редовни улози свих свештеника и ђакона (чл. 19 овога закона);

в). Бир од парохија по члану 27 и 14 закона о црквеним властима источно-православне цркве;

г). Таксе од свиђелија;

д). Интерес од капитала овога фонда;

ђ). Завештања и добровољни прилози;

е). Ванредни улози оних свештеника и ђакона, који после навршене тридесете године живота буду рукоположени, или, ако су пре навршене тридесете године рукоположени, после ове постану парохијски свештеници и ђакони, а нису раније постали улагачи овог фонда“.

Марко Петровић — Овде има једна стилистичка погрешка. Овде се каже: приходи овога фонда јесу: основни улог свију оних свештеника и ђакона, како оних које овај закон затече у чину, тако и оних који буду рукоположени и т. д.

Мени се чини да је то плеоназам. Ја држим да би боље било рећи основна улога свих свештеника и ђакона, како оних и т. д. прво „оних“ треба изоставити.

Ивестилац — Ја примам ту измену.

Коста Јуришић — Овде стоји таксе од свиђелија, да ли те таксе нису улазиле у државну касу? (Одговарају: нису).

Потпредседник — Усваја ли Скупштина чл. 6 са изменом, коју је предложио поп Марко Петровић? (Усваја).

Ивестилац прочита чл. по мишљењу одборском.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 7 (Прима).

Ивестилац — Члан 9 министровог предлога биће чл. 8 и прочита га по мишљењу одборском.

Марко Петровић — Кад се пише закон, нигде не сме да дође овакав израз кад неко има да врши своју дужност, да се каже „моћи ће“. Овде се вели: ако свештеници и ђакони не би могли основни улог положити у току првих шест месеци свога улога, *моћи ће* га положити у шестомесечним отплатама за три године и т. д. Кад се каже „моћи ће“ то то нема обавезну силу. Овим чланом хоће да се створи члановима удружења дужност, на што имају да се обвезу. С тога да би и овај члан имао праву законску моћ, да се ове речи у целом реду у место „моћи ће“ замене речима „дужни ће бити“.

Министар просвете А. Николић — Мени се чини да г. Марко није добру измену предложио. У члану напред пред овим утврђује се оно што мора да буде и каже се, да се основни улог мора дати, у току првих шест месеци. То је што закон заповеда, а у доцнијем члану претпоставља се случај немогућност, или сиротиња и т. д. да се може извршити и ставља се начело: свештеници и ђакони *треба* да положи за шест месеци основни улог, *а ко не може* — дакле закон почиње да да се погађа са људима, — тај ће моћи да га положи и у шестомесечним отплатама за три године. Још иза тога долази опет законска заповест, да у томе случају *мора* плаћати 6% годишње интереса на остатке, које дугује. Дакле, није остављено на добру вољу, него закон заповеда, да за првих шест месеци свештеници и ђакони положи основни улог, а претпоставља се случај немогућности и онда даје се олакшица, на који начин може се то учинити. Ја држим да

је са свим упутно речено *моћи ће* у року од толико и толико месеци да исплати што закон тражи. То је карактер, то је смисао речи, да човек има слободу кретања, да се може кретати како хоће. Према томе ја држим да ништа не смета закону, да овај члан остане као што је, јер одмах после речи *моћи ће* долазе речи, да су у томе случају дужни плаћати 6% интереса на остатке, које буду дуговали.

Потпредседник — Претрес је свршен, ко је за то, да се чл. 8 прими нека изволи седети, ко је против нека устане? (Сви седе). — Оглашујем да је чл. 8 усвојен.

Известилац — Члан 10 постаје чл. 9. За тим прочита, како тај члан гласи по измени одборској.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина прочитани члан? (Усваја).

Известилац — Члан 11 постаје чл. 10. За тим прочита, како гласи са изменом одборском.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина прочитани члан? (Усваја).

Известилац — Члан 12 постаје чл. 11. За тим прочита, како гласи са изменом одборском.

Јоксим Павловић — Мени се чини, да редакције овога члана није добра и ако овако остане може бити злоупотребе. Један благајник може да на основу закона овог држи новац 3, 4 године и да га даде под интерес. Ја бих био за то, да се се стави овде ограничење, јер у овом члану вели се само ово: „благајник који не би наплаћени улог за 15 дана послао Управи Фондова платиће на њему 6% интер. годишње.

Мени се чини да је тиме дата могућност да се новац упропасти, или да он као благајник даде новац под интерес а и да плати 6%. Ја држим да би овај члан требао да се друкчије стилизира.

Министар просвете А. Николић — Оно што се овде каже за благајника или чиновника, који не би послао новац после 15 дана, ту се хоће да казни немарност, а буде ли злоупотребе то ће се казнити, не наплаћивањем 6% интер., него за повреду службе. Овде се благајник хоће да наведе на то да добро ради и експедира брзо и за случај, ако преко 15 дана због алкавости и лењости држи новац код себе, онда се казни да плати интерес 6%. Друга је ствар злоупотреба, коју износи г. Јоксим Павловић. То није смисао овога члана, за то има друга одредба законска, ако чиновник такву злоупотребу учини.

Марко Петровић — Г. известилац ваљда није предвидео, да место 6 на сто треба ставити 12 на сто по закону о старатељству и за пушле новце, који је донесен у Нишу 1878 године, стоји одређени интерес 12 на сто.

Известилац — Ми смо у одбору говорили о томе, да ли би требало да ставимо 12 на сто или 6 на сто и сагласили смо се да буде 6 на сто. На послетку ако је вољна Скупштина ја пристајем на ту измену.

Потпредседник — Ива ли 10 посланика да потпомогну предлог попа Марка. (Устаје преко 10 посланика)

Предлог је попа Марка потпомогнут. Стављам на гласање: ко је за то, да се усвоји предлог попа Марка, да буде плаћање интереса 12 на сто, нека седн, ко је против нека устане? (Сви седе). Оглашујем, да је усвојен предлог попа Марка.

Стављам на гласање: усваја ли Скупштина члан 11 са изменом, коју је поп Марко предложио? (Усваја).

Известилац — Члан 13 постаје чл. 12. За тим прочита чл. 12 по предлогу министровом и са изменом одборском.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина чл. 12? (Усваја).

Известилац — На реду је члан 14, који сад постаје члан 13. Прочита тај члан и по предлогу министровом и мишљењу одборском.

Г. министар се није сложио с одбором.

Министар просвете Андра Николић — Господо, ово је тачка где се не слажемо. Како господа посланици не уз-

мају реч пре мене, узимам реч први ја да кажем, за што се писмо сложили. Ви ћете видети из даљег читања овог закона, да се фонд на томе оснива, што се извесни улози од свештеника траже. Код фондова чиновничких то иде лакше што је ту рачун лак. Од чиновника се узима толико и толико на сто, ту се има сразмера за наплаћивање и према тој наплаћује се од сваког чиновника, па имао он плату малу или велику, јер зна се да се узима 4 на сто. Међутим свештенички приход није тако јасан, да би се могао процент за њихов фонд засновати на извесном броју, редимо 2—3 или пет на сто, и усљед тога морао се тражити други начин. Тај други начин састоји се у томе, што се тражи од свакога свештеника да он да извесну суму као основни улог и да осим тога сваке године плаћа редовно улог до смрти. Моменат откад настаје право на пензију, то је свршених пет година улагања. Што сам ја овакву меру унео у пројект, то из тога разлога, што ова нова уставова сад тек постаје. Ми имамо истина основу за овај фонд а то је главница од 200.000 динара, која се налази при управи фондова. Али поред те главнице рачунајући моралитет, незгоде и разне случајеве, који ће свакојак да дођу ја се нисам могао одважити да ставим у закон да ће пензије одмах тећи, јер сам се побојао, да се неће моћи пензије одмах издати, па је залуд што ће у закону писати оно, што се може бити, неће моћи да извршимо.

Ја сам тежио за тим, да се ојача темељ тога свештеничког фонда, а то се може постићи кад поред главнице и основних улога у сам темељ фонда ставим и петогодишње улагање.

При томе узмите на ум да пројекат овај допушта свештенику да се и у овом случају помогне: свештеник може, ако се боји да ће му због напрасне његове смрти пре пет година породица остати без пензије, положити сав петогодишњи улог и за краће време, т. ј. дати за једну или две године онолико, колико му припада давати за пет година, а онда он опет обезбеђује своју породицу, и тече јој право на пензију.

Сад, одбор тражи, да се ово учини и за оне случајеве, кад свештеник није свих 5 година улагао или што је умро или што није хтео или могао од сиротиње да улаже. Ја признајем, да је одбор имао много разлога што је тражио, да се свештенику и у овом случају помогне. Ну ја сам хтео да станем на страну касе фондове помишљајући, да ако буде такви случајева биће их пет, шест или десет, и ту су и другови, родбина и приватна помоћ, па ако је свештеник у опасности, боји се неке изнурце, слабости и т. д. онда потражи помоћ од другова, комшија и пријатеља и нека подмири овај петогодишњи улог и скине са себе терет. Али износећи ово гледиште, гледиште фондове касе, ја одмах кажем, да је правилно и гледиште милосрђа, које је одбор заузео. И ако је Скупштина вољна да прими одборово мишљење, ја се томе нећу ни најмање противити, јер то би противљење било противљење свештеничкој сиротињи. Одбор је ту нашао овај излаз. Нека удовица или деца умрлога пензијом одуже дуг, који је свештеник имао да даје, и онда имају права на пензију. То значи, ако је свештеник умро пре 5 год., онда се забележи, да је он дужан још толико и толико, пензија се издаје одмах, али се од ње одбија и дуг одужује, и тако намирује каса фондова. Ја признајем да одбор тим намирује касу фондову, али једно ипак остаје да фонд изгуби: то је добит коју би фонд имао у таком случају.

Ја сам, дакле, заузео гледиште да чувам касу фондову, а у одбору се више ишло за осећајима, па су гледали на поједине случајеве сиротиње. Ја сам оставио на страну поједине случајеве и гледао сам да цела институција има бољег основа. Али, и при свем том ја не налазим, да би се фонд много оштетио, ако се прими мишљење одборско. Најпосле прве последице отуда биће те, да ће се свештеницима, после неколико година, казати: ваш фонд не може да се издржава, изволите повисити улоге, те би дакле могло доћи решење, да се то стање поправи новим улозима или би могло да буде решење друго, које би увек и ја сам предложио, а то је *државна помоћ*. Дакле као што видите питање је у томе, хоће ли се поустити, да удовица или деца одужују оно, што је свештеник остао дужан.

Што се мене тиче, изјављујем, да могу пристати и на предлог одборски, ако је Скупштина вољна да га усвоји.

Арсеније Прокопијевић — Пошто господин министар просвете није са свим против овога додатка одборског, то ћу имати мало шта да кажем. Ја вас молим да свратите пажњу на то, да ни један ред чиновничтва нема овакав фонд, као што се нама сад подноси, јер свију њих породица одма после смрти прима пензију, а код нас је сад да после 5 година улагања могу фамилије свештеничке имати издржавање. То би у неку руку оштетило оне свештенике, који би умрли пре 5 година и њима би фонд отео приличну суму новаца. На пример: ја као свештеник, који имам 400 домова, бићу у првој класи, и први основни улог ми је 600 дин. По ја у четвртој години умрем и према чл. зак. основни улози не враћају се ником у таком случају. Мени би дакле према томе пронао сав улог од 600 дин., који сам ја може бити узео на зајам; рачунајте даље, на ових 600 дин законског интереса 200 динара, добио бих за 4 год. да сам коме на зајам дао. Дакле, фонд би ми отео равно 800 дин. Ја писам никако за то, да се свештеници и њихова породица особито сиротиња овим оштети, и дешје би било, да свештеници, као што рече г. министар, ако виде да фонд не може да им истраје понове улоге, или пензије удовичке према опадању фонда смање.

Што је казао г. министар да они, који желе да уживају помоћ, од једанпут плате ту суму, ја не верујем, да их има много од свештеника, па ни београдских протојереја, који би то могли одједанпут да то учине. Дакле то је врло тешко. По статистици ви видите, да свештеници најмање умиру, и сразмерно најдубљу старост дочекају, то је једно а с друге стране не треба се бојати да ће овај фонд угинути и с тога што се свештеници један пут жене, а пошто они, као што рекох ретко умиру, то су им и деца обично пунолетства те често нема ко, да из фонда издржање прима. То дакле није, као код осталих чиновника, који се по 4 пута жене и у 50-тим годинама имају мале деце, те ови пуних 20 год. примају из фонда. То су ретки случајеви код нас. Дакле, све су прилике, да ће се фонд наш одржати и ја бих вас молио да примите мишљење одборско.

Известилац Алекса Рарарац — Ми у одбору, кад смо се о овој ствари споразумевали са министром, оцењивали смо тачно обоје разлоге, па дакле и разлоге г. министра. Он се боји, да не наступи опасност, кад овај фонд неће моћи опстати, али ми онет с друге стране удешавали смо, да има новца за издржавање, те смо тако гледали, да се његова зебња и наша зебња сложе, те да тај фонд не буде оптерећен. Наши разлози били су, што се нико не јавља са уговором, кад се рађа, те да се зна колико ће да живи осем ако верује ко у сановнике и рођанике.

Кад би се усвојило мишљење г. министра, он треба одмах да положи основне улоге, пошто у закону Божијем не стоји написано, докле ће ко живети, то би он требао одмах да положи сав петогодишњи улог у суми са основним на II класу 1200 динара, а ја не знам који ће од свештеника бити у стању да то од једном положи, нарочито кад знам, да су они у материјалном опадању. Кад би свештеници били доброга стања, они онда не би ни тражили оснивање овога фонда.

Ако би ко хтео у нужди да иде код својих комшија, као што рече г. министар, он би морао на позајмљени новац да плаћа, 3, 4 и 5 гроша интереса, а то свакојако није мало.

Према овоме Скупштина треба да прими предложени члан одборски. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте).

Богосав Поповић — Ја налазим, да се овај фонд неће исприести за кратко време, као што рече г. министар. Ево доказа: молим вас да ме чујете. Хиљаду свештеника кад уложе одмах по 600 динара то су одмах 600.000 динара; даље имамо до 200.000 готовог новца, то ће бити 800.000 динара основног улога; даље, сваке године кад сви свештеници уложе улог и интерес за онај новац биће 100.000 редовног улога, дакле излази на 900.000 динара капитала прве године. А

ваља неће сваке године умирати него 100 свештеника, па да одмах исприемо тај капитал. Обично свештеници умиру 2% или 20‰ годишње и то већином стари свештеници. Дакле, најмање свештеници умиру то је већ показала статистика, дакле кад умиру 20 свештеника од те хиљаде, они ће имати 20.000 динара на њихове фамилије а не више годишње. Онамо имамо 100.000 динара сваке године од редовног прилога; па ако би и друге године умрло толико свештеника, онда се толико нових свештеника рукоположе, и они уложе 600 динара, основног улога и онет ће улагати као и сви редовни улог, дакле неће се исприести тај фонд.

Имам још ово да приметим, да сви чиновници, који имају велике плате, плаћају по 4% док ми улажемо 12% (Чује се: али на вересију!). Поред тога сви младићи, који сврше богословију не могу одмах да се рукоположе, морају најпре да буду учитељи па по навршене 25 године рукоположе се као сиротни и узајме или под интерес вађу па и на један пут уложе 600 динара, па зар би било право, да кад умиру после 2—3 године његова жена и деца немају нарче леба, него да се поскита на срамоту свештенства и грађанства. Ја бих молио Народну Скупштину, да прими овај пројект, како га је одбор предложио.

Милан Ђурић — Господо, стара наша пословица вели: „Весело срце кудељу преде“. И сад, кад се говори о свештеничком фонду, ја видим добро расположење Народне Скупштине, а то ми је веома мило. А свакад је народ српски био расположен према слугам божјим, према својим свештеницима, па то сад видим и код Представништва Народног. То је, заиста, похвале достојно. Народ је се српски вазда радо сусретао са свештеницима, из чега се види, да свештеници и народ сачињавају једно с другим једно тело.

Сад ћу да проговорим коју о оној примедби, на коју г. министар није хтео пристати. Г. министар са рачуницом у руци, желећи да фонд буде јак, изјавио је да радо пристаје на оно што Скупштина реши. Ја противу тога немам ништа. Но министар је казао, да ће прихватити овај предлог, те да свештеничке удовице и деца не остану на милост и немилост и да се не претуцају од немилости до недрага и да не иду голи и боси и да просе.

Има говорника, који говоре да се не би могли сложити са одборском већином, јер ће ослабити фонд свештенички. Ја хоћу да обрадим пажњу Народног Представништва на овај факт, да фонд свештенички не стоји на оном основу, на ком стоји фонд чиновнички, јер у фонд чиновнички уложила је држава једну знатну суму, а то није код нас, него ми сами хоћемо да улажемо извесну суму и да по смрти оставимо извесну суму новаца нашој фамилији, да не иде гола и боса, па поругу свију нас, да не вређа наша хришћанска осећања, кад видимо хришћанску децу без хлеба и издржања. Господо, сад има посланика, који ће рећи: „па то је из рачуна, тиме се слаби фонд и ми то нећемо“. Ја ћу да се сложим да је то заиста ствар рачуна, али и ви ће те се сложити са мном у томе, да овај фонд свештенички треба да лежи на узајамном братољубију и срцу свештеника, јер су сви свештеници браћа између себе, ми смо сви браћа између себе и онда је право да живи нешто више жртвују за породице умрлих свештеника, то нам и наше човечанско осећање налаже. С те стране морала, братства и хришћанског осећања, ја вас молим да примите ово одборско мишљење.

Панта Срећковић — Свештеници помињу суму од 600 динара. Овде се помиње улог: прво од 600, 400, 300, 200 динара; то је први улог, па онда годишњи улог: 160, 120, 80, 60, 48 динара. Ја хоћу да кажем само ово у интересу свештенства. Кад свештеник није кадар да плати овај први улог, који плаћа за 5 година, онда ја вас питам од куд ће то да плате његова сирота деца, кад је он по несрећи умро и није оставио ништа. Да би се добро разумели шта овде говоримо, треба да имамо ово на уму. Кад је чиновнички фонд био установљен, онда је казано: ко уложи први улог за 5 година, тај пак добија пензију, ко пак хоће да му и породица добије одмах пензију, он мора петогодишњи улог да да; и ја

се сећам да су онда сви чиновници, који су се бојали да ће скоро умрети, уложили петогодишњи улог. Па зашто би ви дакле бегали од тога и код овог свештеничког фонда, кад има свештеника, који то могу да уложе. Мени је то све једно, ја хоћу да се људма само помогне, али верујте ми, ако се ово овако прими како одбор предлаже, ни један ниједан неће ово платити.

Поп Арса рече: Свештеници се једанпут жене, а чиновници неколико пута. Поп Арса не разуме ту ствар; јер сваки чиновник који ступи у службу после 30 година, он мора да плати 40% улога; и ја се сећам једног чиновника, који је платио 380 динара улога, живео годину по том и умро, а није оставио деце.

Свештеник кад се рукоположи даје први улог од 600 дин.; ако хоће да му породица одмах прима пензију он улаже петогодишњи улог; а сем тога свештеници дају и годишње улоге и сад ако ви све те суме саберете у један фонд, онда је он доста осигуран; а овако ако ви с њим хоћете да располажете пре него га и имате, онда ће он пронасти.

У интересу свештенства ја бих примио предлог министров, а не бих примио предлог одборски, јер се њим иде на пронаст фонда.

Марко Петровић — Овде су у питању они свештеници, које вађе несрећа на умру из непада. Може да вађе несрећа и младог здравог човека па а умре. И кад се дешава такав случај, онда да не би породица тавних људи остала без издржавања, т. ј. ако умру за ових 5 година, док не ступи закон у живот, ми смо нашли да требају да имају права да и даље продуже уплату у онолико, колико је дотле уплатили нису за пет година. Мени се чини да ту нема велике опасности рачунске. Ја мислим да не може бити правило за законодавца да рачуна на изузетне случајеве, него вазда рачуна на редовно стање, које се дешава са животом једнога реда људи, а зна се да тај ред људи по начину свога живљења није изложен великом морталитету. Свештеници вечито проводе живот у слободном ваздуху и живе по прописима хигијенским, дакле и с тога гледишта — гледишта морталитета — нема опасности. Најпосле да претпоставимо и тај случај да буде каква епидемија, па и у том случају овде не ангажујемо државну касу ни чим ни у колико, но овде су само капитали свештенички, који ако су недовољни, или се несрећним случајем недовољни покажу, свештенство ће само оскудицу у томе намирити. С тога ја молим Скупштину да прими мишље одборско, јер остављати људе 5 година под брижним очајничким стањем то није право. Немојте за овакву једну епиту претпоставку да остављате људе да за 5 година буду у очајничком стању и да мисле да ли ће оставити своју децу у мучном стању, или ће се посветити оној светој дужности којој су посвећени. С тих обзира молим вас да пратите ово, јер нема опасности ни за касу државну ни за сав овај закон.

Потпредседник — Претрес је свршен. Приступили смо решењу члана 13. Као што је Скупштини познато г. министар просвете у начелу није био противан измени члана 13 онако, како га је одбор изменио; он је оставио Скупштини да одлучи. И према том стављам на гласање члан 13 по одборском мишљењу. Ко је за то, да се прими члан 13 по одборском мишљењу тај нека седи, а ко је против нека устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина усвојила члан 13 по одборском мишљењу.

Известилац прочита члан 14 по мишљењу одбора.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани чл. 14? (Прима).

Известилац прочита чл. 15 по одборском мишљењу.

Потпредседник — Прима ли Скупштина члан 15? (Прима).

Известилац прочита чл. 16 по одборском мишљењу.

Живан Живановић — Господо, ово је чини ми се један од најважнијих чланова у закону, јер се тиче величине улога.

Основа овом члану то су домови парохијски. Али мени се чини да је ова основа нешто релативно и неодређено, тако, да не може бити сигурна основа. Заиста домови у вароши привреднији су за свештеника, него ли домови у селима. Али може да се дешава да су свештеници сеоски богатији него варошки, јер сеоски свештеници могу а имају земље, да гаје усеве, могу да имају стоке и могу своју породицу да осигурају много више по један свештеник варошки, који има можда само пригодно одело и ништа више. Даље за одређивање величине улога и осигурање деце меродавно је много што шта у кући једнога. Кад је ово једна приватна установа, а није државна, онда треба се трудити да им се што шире само одредење остави у том погледу. Један свештеник кад има једног сина и кад га школује и осигура га за будућност, ја држим да би по решно било да га држава примора, да он за свога сина, кога је школовао и тако осигурао и после улаже. Даље има још нечега, што код осталих грађана нема, а то је што се они само један пут жене, па се дешава да остане и без жене и без детета, а мора и даље да улаже. Из свега тога, ја бих ово употребио: да се стави свештеницима на вољу, да изберу сами класу, коју хоће према свом стању и имању, а држава да одреди класу, како их је одредила у чл. 19 и 20 предлога. И ја бих предложио, да чл. 17 гласи овако: „Основни и редовни улози улажују се по класама, које се распоређују по величини основног и редовног годишњег улога а класа има пет. И онда би чл. 17. био тако промењен; а чл. 19 остао би чл. 18 и гласио би овако: „парохијски свештеници, ђакони и парохијски и протопресвитерски капелани улажу према класи, коју изберу и о том даду писмену изјаву при полагању основног улога“. И сам овај закон дозвољава тако нешто, дајући у чл. 18 и свештеницима да се одређују сами, коју класу хоће. Дакле, ако има кога ја молим, да потпомогне овај мој предлог. (Не потпомажу га).

Марко Петровић — Господо, свештеници су представници хришћанства на првом месту, а хришћанство проповеда милосрђе људско, и ако свештеници неће и делом да посведоче, да су проповедници милосрђа људског, онда ја не знам од кога с већим правом можемо г. очекивати. Ми с правом очекујемо од свештеника, да први пружи руку милосрђа ономе, који је беднији. Онај који има бољу парохију, тај има и боље услове за обогаћење, има услове да живи лепо и да прибави бољи капитал, а то све није његова својина јер и други има толико исто право на ту бољу парохију, само је сваки није могао добити. И кад је он на бољој парохији, и под тако бољим условима више привредно, онда ја вас питам, који је тај пречи ко има да пружи руку милосрђа, ако не баш онај свештеник, који је вршећи своју службу свештеничку под бољим и пробитичнијим условима, или заборављајући на своју службу, више се бринуо да прибави оно, што му је мило овога света, па је напачио више богатства; зар би дакле то била каква неправда, кад би казали: деде ти кад си стицајем срећних прилика извео своју децу на пут помоћи и овој сиротној деци. И зар је казна за једнога богатог свештеника, који је био срећан, да изведе своју децу на пут и да их можда школује у Берлину и Бечу, ако он са извесном сумом притекне и овамо у помоћ, да се његовим улозима користи и која још сиротна породица умрлог му код брата свештеника, кога је или оскудица можда пре времена у гроб одпрагнута; а често можда и већа ревност и пожртвовање у светој служби својој свештеничкој.

Мени се чини да би и по сам углед реда свештеничког незгодније било, да тај човек гледа, како његовог брата, који је био можда достојнији и племенитији у вршењу св. позива свештеничког, како његова деца умиру као жртва његове племенитије и савесније службе, и његовог великог чувања угледа и достојанства свештеничког.

(НАСТАВИКЕ СЕ)